

Forord

AF ARNE J. HERMANN

“Allerede de gamle romere” – som det hed sig i fordums dage, når man skulle finde en passende indledning til en dansk stil – forstod at bruge sproget som undertrykkende middel over for omliggende folkeslag.

Når det Romerske Imperium drog ud for at erobre nyt land, så var det under det påskud, at man skulle “beskytte naboprovinserne” – og det var jo ikke nok med naboerne!

Dette med at etablere “broderlig hjælp” benyttede også senere imperialistiske stormagter som Nazi-Tyskland og Sovjetunionen, således som vi så det fx, da Tjekkosllovakiet blev lemlæstet og voldtaget efter 2. verdenskrig.

Det lød så kønt med at komme “broderfolk til hjælp”, men hvorledes kan man misbruge sproget så groft?

Alle diktatorer ved, at netop sproglig manipulation lønner sig. Hvem vil ikke gerne hjælpe sine brødre, og hvem vil ikke gerne leve i fred – Pax Romana? – som det så smukt hed – en undertrykkelsens “fred”, et skalkeskjul for renlivet imperialisme.

Lignende sproglig manipulation oplevedes måske mest renlivet under den tyske nazisme, hvor jøderne officielt ikke blev deporteret til udryddelseslejre, men “evakueret” og “genanbragt” i de ny-erhvervede, frugtbare østområder.

På samme tid forsøgte det fra regimets side, da krigslykken var vendt, at tilsløre nederlagene ved at proklamere “frontforkortning”, “elastisk krigsførelse”, “strategisk tilbagetrækning” o.l.

Og den konsekvent gennemførte undertrykkelse af befolkningen blev smukt indsukret som “folkefællesskab” – ligesom de kommunistisk ledede diktaturstater nok så kønt (og forvrøvlet) omtalte sig som folkedemokratier.

Når magten folder sig ud, er sproget et af de virksomste midler. Hvad kan man ikke bilde folk ind, hvis man forstår at (mis)bruge sproget behændigt?

Og ligesom det for alle magtsyge og selvtilstrækkelige gælder om at få egne holdninger udbredt og fastholdt – således er det sproglige ikke mindre relevant, når det gælder folks og folkegruppers identitet – kulturelt og politisk.

I årenes løb har vi i Modersmål-Selskabet udgivet en lang række bøger med fokus på vort danske modersmål – naturligt nok – men med overvejende vægt på de mere æstetiske synsvinkler.

I år træder vi ad nye stier og kikker lidt ud over vor egen andegård.

Således har vi som emne valgt “Sprog og identitet – kulturelt og politisk”. Netop fordi ethvert modersmål er nøje forbundet med den nationale identitet. Og det, hvad enten det er et af de “store”, officielle og statsbærende – eller et af de “små”, regionalt baserede modersmål.

Vi er naturligvis ikke med på den hurra-patriotiske, nationalistisk brovtende linje med, at “vores sprog er meget bedre end jeres!” Men fordi ethvert modersmål – om det så er stort eller lille – netop er “vor moders stemme”, som hører tæt sammen med ethvert folks historie, traditioner og kultur.

Alle nationale mindretal – i grænseområder, i regioner med egenart, i isolerede samfund o.l. – kender problemerne.

Og alle undertrykkere har vidst, at et af de første områder, hvor de skulle sætte ind over for de undertrykte, var modersmålet.

Modersmål-Selskabet sætter fokus på “Sprog og identitet – kul-

turelt og politisk” ud fra bevidstheden om, at der i en verden med voksende – frugtbar – samarbejde over grænserne er et behov for *både* sproglig, fælles mellemfolkelig kommunikation, *og* for at respektere de enkelte mindre folkegrupper sproglige og kulturelle særpræg.

For at belyse emnet har vi henvendt os til en række kyndige folk i ind- og udland – sprogfolk, politikere, journalister m.fl. Blandt områderne er vort eget grænseland, Norge, Grønland, Belgien og EU (“Sprogenes Fællesmarked”).